

Екологічна політика та природокористування

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-12>

УДК 332.025.12:330.15:332.142.6

JEL H39, O13, Q25, R58

О. І. Гулич

Удосконалення економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в умовах децентралізації владних повноважень

Здійснено аналіз економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в Україні на різних управлінських рівнях (загальнодержавному, регіональному, місцевому), який засвідчив значні диспропорції в надходженнях рентних платежів за спеціальне водокористування та екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти до бюджетів різних рівнів, а також українські частки рентних платежів і екологічного податку у структурі доходів Зведеного бюджету України та місцевих бюджетів. Визначено основні напрями посилення ролі економічного регулювання в забезпеченні екологічної безпеки водокористування. Запропоновано механізми посилення ролі економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в умовах децентралізації владних повноважень, зокрема через розширення повноважень органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації рентної, податкової та інвестиційної політики у сфері водокористування.

Ключові слова: водокористування, екологічна безпека, економічне регулювання, рентні платежі, екологічний податок, територіальна громада, адміністративно-територіальна децентралізація.

Постановка проблеми. Здійснювана в Україні реформа адміністративно-територіальної та фінансової децентралізації ставить нові завдання і в частині використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад.

Сьогодні присутня надмірна централізація повноважень у сфері організації, планування та контролю використання природно-ресурсного потенціалу. Реальні можливості органів місцевого самоврядування базового рівня (територіальних громад) ефективно впливати на збереження, відновлення та зростання водно-ресурсного потенціалу територій суттєво обмежені. Це обумовлено як низьким рівнем плати за користування водними ресурсами та екологічного податку, пов'язаного із забрудненням поверхневих водойм, так і встановленим міжбюджетним розподілом надходжень рентних платежів за використання водних ресурсів та екологічного податку.

З огляду на ситуацію, що склалася у використанні водних ресурсів на місцевому рівні, потребують удосконалення механізми, насамперед економічні, підвищення ефективності та екологічності водокористування на рівні територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень. Наукові дослідження різних аспектів використання та охорони водних ресурсів здійснюються багатьма вченими. Їхні праці присвячені питанням безпеки та сталого водокористування (М. А. Хвесик, Л. В. Левковська, Л. М. Сокол та ін.) [1; 2], інституціонального середовища водокористування (В. А. Голян, В. В. Яроцька, Н. В. Коржунова та ін.) [3], управлінських аспектам (В. А. Сташук, В. В. Гребінь, О. В. Чунар'юв, О. В. Яроцька та ін.) [4], рентної та фіскальної політики (М. А. Хвесик, Ц. Г. Огонь та ін.) [5; 6]. Здійснювана в Україні реформа адміністративно-територіальної децентралізації активізувала наукові дослідження щодо змін та особливостей водокористування в нових умовах (М. А. Хвесик, Л. В. Левковська, В. М. Мандзик, С. О. Лизун) [7]. У цьому контексті потребують уваги та додаткових досліджень також економічні механізми екологічного водокористування в умовах децентралізації владних повноважень.

© О. І. Гулич, 2021.

Мета статті – за результатами аналізу економічного регулювання водокористування в Україні на різних управлінських рівнях обґрунтувати напрями та запропонувати механізми посилення ролі економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в умовах децентралізації владних повноважень.

Основні результати дослідження. Екологічна безпека у водокористуванні досягається здебільшого через механізми еколого-економічного регулювання, в основу яких покладено принципи «споживач платить», «забруднювач платить» і «вода оплачує воду». До основних фіскальних і стимулюючих інструментів економічного регулювання сталого водокористування слід віднести:

- рентну плату за спеціальне водокористування;
- екологічний податок за скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин;
- стимулюючі інструменти (податкові, кредитні та інші пільги в разі впровадження маловідходних, безвідходних, водозберігаючих технологій, здійснення заходів, що зменшують негативний екологічний вплив на водні об'єкти).

Динаміка питомої ваги бюджетів місцевого самоврядування в надходженнях рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів до Зведеного бюджету України свідчить про збереження практики концентрації природно-ресурсних платежів на центральному (загальнодержавному) та обласному рівнях, що позбавляє базовий рівень місцевого самоврядування потрібної мотивації стосовно удосконалення системи адміністрування природно-ресурсних платежів, певним чином культивує процеси виснажливого та розбалансованого природокористування та не забезпечує прийняттого рівня комплексності у використанні природної сировини.

У структурі рентних платежів рентна плата за спеціальне використання води становить незначну частку (2,6-5,1%), а у структурі доходів Зведеного бюджету України – на порядок меншу – 0,1-0,3% (табл. 1).

Таблиця 1

Надходження рентних платежів за спеціальне використання води до Зведеного бюджету України

Рік	Всього, млн грн	Частка у структурі рентних платежів, %	Частка у структурі доходів Зведеного бюджету України, %
2013	1474,9	5,1	0,3
2014	1265,0	3,8	0,3
2015	1108,2	2,6	0,2
2016	1397,8	3,0	0,2
2017	1501,0	2,9	0,1
2018	1776,5	3,5	0,2
2019	1623,5	3,1	0,1

Джерело: складено на основі даних [8, с. 21,25; 9, с. 28,31; 10, с. 24, 28].

За наявним на сьогодні розподілом рентної плати за спеціальне використання води до бюджетів територіальних громад [11] спрямовується незначна частка рентних платежів за спеціальне використання водних ресурсів, яка в структурі доходів місцевих бюджетів є несуттєвою.

Це обумовлюється кількома обставинами. Перш за все, більшість водних об'єктів належать до вод загальнодержавного значення, плата за користування якими надходить до державного (45% + 10%) і обласних (45%) бюджетів. До водних об'єктів місцевого значення відносяться лише поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області та які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення, а також підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

З іншого боку, зарахування рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення до бюджетів місцевого самоврядування за

місцем податкової реєстрації платника рентної плати не відповідає принципу сплати ренти за природний ресурс у бюджет за місцезнаходженням ресурсу.

На абсолютні значення рентних платежів за спеціальне використання води водних об'єктів також впливають встановлені ставки рентної плати (ст. 255.5 Податкового кодексу України) [12], які є низькими, а впливу на встановлення їх у більшому розмірі органи місцевого самоврядування не мають.

Наприклад, ставки рентної плати за спеціальне використання поверхневих вод коливаються від 23,32 грн за 100 м³ для басейну Дунаю, включно зі всіма притоками, до 139,66 грн за 100 м³ для річок Приазов'я.

Ставки рентної плати за спеціальне використання підземних вод коливаються від 61,09 грн за 100 м³ для Закарпатської області до 145,42 грн за 100 м³ для південних районів Івано-Франківської області.

Для підвищення ресурсозберігаючої ролі рентних платежів останні мають бути максимально наближені до місцезнаходження ресурсу та спрямовуватись на природоохоронні заходи, які найдоцільніше здійснювати на місцевому рівні, а отже, і акумулювання рентних платежів у місцевих бюджетах має бути переважаючим.

Формування фінансово спроможніших територіальних громад дозволяє розглянути можливість перенаправлення частини рентної плати за спеціальне використання води, що зараховується до обласних бюджетів (45%), до бюджетів громад. Це стосується передусім громад, на території яких розташовані водозабори підземних вод, з яких вода подається до населених пунктів з-поза їхніх меж.

Реалізацію принципу «забруднювач платить» здійснюють, здебільшого використовуючи екологічне оподаткування діяльності, що спричиняє забруднення навколишнього середовища.

У структурі надходжень до Зведеного бюджету України частка екологічного податку є незначною і коливається в межах 0,5% (табл. 2).

Таблиця 2
Екологічний податок у структурі надходжень до Зведеного бюджету України

Рік	Всього		У тому числі					
			державний бюджет		місцеві бюджети		плата за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти	
	млн грн	частка у структурі доходів Зведеного бюджету, %	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	частка у структурі екологічного податку, %
2015	2691,0	0,4	1105,4	41,1	1071,6	58,9	111,8	4,1
2016	4987,4	0,6	1619,2	32,5	3368,2	67,5	142,3	2,9
2017	4698,4	0,5	1720,8	36,6	2977,6	63,4	144,8	3,1
2018	4921,5	0,4	2779,6	56,5	2141,9	43,5	159,0	3,2
2019	6092,6	0,5	3854,4	63,3	2238,2	36,7	155,7	2,6
2020	5397,6	0,4	3307,2	61,3	2090,4	38,7	148,1	2,7

Джерело: складено на основі даних [8, с. 41, 50; 9, с. 47, 56; 10, с. 44, 53; 13].

Екологічний податок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти у структурі екологічного податку не перевищує 3%, а його екологічна та фіскальна ролі є нікчемними.

Відповідно до чинного законодавства України, міжбюджетний розподіл екологічного податку є таким: 45% – до загального фонду державного бюджету; 55% – до спеціального фонду місцевих бюджетів, зокрема: до бюджетів територіальних громад – 25%; обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 30%; бюджетів міст Києва та Севастополя – 55% [11].

Однак динаміка реальних надходжень від сплати екологічного податку до державного та місцевих бюджетів свідчить про зміщення цієї пропорції не на користь місцевих бюджетів: 2016 р. – державний бюджет – 32,5%, місцеві бюджети – 67,5 %; 2019 р. – державний бюджет – 63,3 %, місцеві бюджети – 36,7% (табл. 2). Це позбавляє органи місцевого самоврядування фінансових можливостей здійснення ресурсозберігаючих і природоохоронних заходів на місцях відповідно до принципу максимального наближення сплати за заподіяну шкоду до місця заподіяння цієї шкоди.

Зважаючи на сучасний стан ефективності використання економічних важелів забезпечення екологічної безпеки у сфері водокористування, основними напрямками посилення ролі економічного регулювання в забезпеченні сталого водокористування пропонується розглядати:

- підвищення ресурсозберігаючої ролі рентних платежів;
- посилення диференціації нормативів плати за воду та екологічного податку;
- економічне стимулювання водокористувачів (податкові, кредитні та інші пільги) у разі впровадження ними маловідходних, безвідходних і ресурсозберігаючих технологій, здійснення заходів, що зменшують негативний вплив на водні об'єкти;
- партнерська співпраця громад і муніципалітетів із суб'єктами підприємницької діяльності, що здійснюють водокористування.

Вважаємо за доцільне:

- перейти до сплати ренти за спеціальне використання води в бюджет за місцезнаходженням (місцем розташування) ресурсу;
- надати право встановлення збільшених ставок рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення відповідним органам місцевого самоврядування, на території яких розташовані водні об'єкти;
- здійснити перерозподіл частки рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів державного значення: 50% – державний бюджет; 40% – обласний бюджет; 10% – бюджети територіальних громад, на території яких здійснюється забір води;
- поглибити диференціацію у встановленні нормативів плати за спеціальне водокористування. Слід розмежувати підходи до такої диференціації залежно від того, чи є вода матеріально-речовою складовою готової продукції (виробництво напоїв, консервних виробів тощо), чи забезпечуючим компонентом виробничого процесу (агровиробництво, енергетика тощо);
- розробляючи нову систему диференціації нормативів плати за спеціальне водокористування щодо галузей, де вода є забезпечуючим компонентом, слід виходити з рівня забезпеченості відповідних територій поверхневими та підземними водами, а також обсягів їх використання;
- підвищити нормативи плати за спеціальне використання водних ресурсів з поверхневих і підземних джерел в індустріально розвинених економічних районах (Донбас і Придніпров'я) та в маловодних регіонах;
- підвищити нормативи збору за воду з поверхневих і підземних джерел для підприємств, які виробляють напої та реалізують питну бутильовану воду;
- ввести щорічну індексацію ставок рентної плати за спеціальне використання води відповідно до індексу інфляції;
- для стимулювання раціонального використання водних ресурсів в окремих регіонах, де об'єми забору та використання води перевищують екологічно обґрунтовану межу, доцільно встановлювати ліміти на водопостачання, у разі перевищення яких застосовувати динамічні ставки тарифів на використання води;

- посилити диференціацію та підвищити розмір ставок екологічного податку за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти, збільшивши плату за скидання одиниці маси забруднюючої речовини до європейського рівня, ураховуючи токсичність скидів;
- збільшити податкове навантаження на ті види діяльності та форми споживання, що є екологічно шкідливими для водних об'єктів, та здійснювати їх стягнення (більшої частки) до місцевих бюджетів за місцем вчинення екологічної шкоди.

Разом з удосконаленням рентної та податкової політики не менш важливе значення для підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації владних повноважень матиме удосконалення економічних і фінансових механізмів водокористування та охорони водних ресурсів.

Унаслідок обмеженості бюджетних коштів місцевих громад важливим є пошук нових джерел фінансування водогосподарських і водоохоронних заходів, спрямованих на ліквідацію забруднення, забезпечення екологічної безпеки, заходів, пов'язаних з відтворенням та охороною водних ресурсів.

Щоб збільшити інвестиційний потенціал територіальних громад для забезпечення розширеного відтворення водоресурсного потенціалу, насамперед модернізації водогосподарської та водоохоронної інфраструктури, потрібно налагодити партнерські відносини громад і муніципалітетів із суб'єктами підприємницької діяльності щодо використання водних об'єктів, які є основними джерелами питного водопостачання, та водогосподарських споруд, що є складовими цілісних водопровідно-каналізаційних і водогосподарсько-меліоративних комплексів, шляхом розширення переліку видів водокористування, на які поширюються угоди державно-приватного партнерства.

Пріоритетними напрямками інвестиційного забезпечення реалізації водогосподарських і водоохоронних проєктів на рівні територіальних громад мають стати:

- облаштування джерел питного водопостачання та розширення мереж централізованого водопостачання в сільській місцевості;
- проєкти модернізації водозабірних систем, водопровідних мереж, систем оборотного водопостачання, систем водовідведення, запровадження маловодних технологій на промислових підприємствах;
- проєкти модернізації, реконструкції та технічного переоснащення систем комунального водопостачання та водовідведення, а також систем водопідготовки, водоочистки та ідентифікації якості питної води;
- проєкти модернізації та реконструкції меліоративних систем у зоні осушувальних меліорацій і зрошувального землеробства.

У межах фінансового забезпечення виконання окремих повноважень держави в галузі водних відносин, переданих органам місцевого самоврядування, заходи, що фінансуються коштом місцевих бюджетів, мають забезпечуватися відповідним збільшенням бюджетних асигнувань.

Кошти місцевих бюджетів передусім варто спрямовувати на будівництво та реконструкцію очисних споруд і систем очищення зливових стоків. Зважаючи на низькі показники бюджетної забезпеченості територіальних громад, їхнім бюджетам мають надаватися субсидії на умовах забезпечення високої результативності витрат.

Позабюджетні кошти (переважно бізнесового походження) мають спрямовуватися на впровадження систем оборотного та повторно-последовного водопостачання, реконструкцію очисних споруд із застосуванням інноваційних технологій.

Висновки. Здійснений аналіз економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в Україні на різних управлінських рівнях (загальнодержавному, регіональному, місцевому) засвідчив значні диспропорції в надходженнях рентних платежів за спеціальне водокористування та екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти до бюджетів різних рівнів, а

також украй низькі частки рентних платежів і екологічного податку у структурі доходів Зведеного бюджету України та місцевих бюджетів.

Напрямами посилення ролі економічного регулювання в забезпеченні сталого водокористування в умовах децентралізації владних повноважень пропонуються: підвищення ресурсозберігаючої ролі рентних платежів; посилення диференціації нормативів плати за воду та екологічного податку; економічне стимулювання водокористувачів (податкові, кредитні та інші пільги) у разі впровадження ними маловідходних, безвідходних і ресурсозберігаючих технологій, здійснення заходів, що зменшують негативний вплив на водні об'єкти; партнерська співпраця громад і муніципалітетів із суб'єктами підприємницької діяльності, що здійснюють водокористування.

Посилення ролі економічного регулювання екологічної безпеки водокористування в умовах децентралізації владних повноважень доцільно реалізовувати через розширення повноважень органів місцевого самоврядування у формуванні і реалізації рентної, податкової та інвестиційної політики у сфері водокористування.

Список використаних джерел

1. Hvesyk M., Levkovska L., Mandzyk V. Economic aspects of management of water use under decentralization of power in Ukraine. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка*: зб. наук. пр. Вип. 2(4). Ч. 2. 2015. С. 49-55. URL: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-9.pdf>
2. Сокол Л. М., Підліснюк В. В. Аналіз водокористування в Україні на відповідність сталим підходам. *Екологічна безпека*. 2009. № 3(7). С. 49-55.
3. Голян В. А. *Інституціональне середовище водокористування: сучасний стан та механізми вдосконалення*: монографія. Луцьк: Твердиня, 2009. 592 с.
4. Сташук В. А., Мокін В. Б., Гребінь В. В., Чунарьов О. В. *Наукові засади раціонального використання водних ресурсів України за басейновим принципом*: монографія / ред. В. А. Сташук. Херсон: ФОП Грінь Д. С. 2014. 320 с.
5. *Формування рентних відносин у водному господарстві України*: монографія / ред. М. А. Хвесик. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 306 с.
6. Огонь Ц. Г. Ефективність оподаткування та проблеми раціонального використання й відновлення водних ресурсів. *Фінанси України*. 2010. № 1. С. 16-28.
7. *Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні* / наук. ред. М. А. Хвесик, С. О. Лизун. К.: ІЕПСР НАН України, 2015. 72 с.
8. *Бюджет України 2015*: стат. зб. Київ: Міністерство фінансів України, 2016. 308 с. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/46c80cf4ed3eb9f795a6aeb9432c8ed1.pdf>
9. *Бюджет України 2018*: стат. зб. Київ: Міністерство фінансів України, 2019. 310 с. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf)
10. *Бюджет України 2019*: стат. зб. Київ: Міністерство фінансів України, 2020. 298 с. URL: <https://www.minfin.gov.ua>
11. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-17. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
12. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-17. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
13. Річні звіти про виконання Державного бюджету. *Державна казначейська служба України*: сайт. 2021. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

References

1. Khvesyk, M., Levkovska, L., & Mandzyk, V. (2015). Economic aspects of management of water use under decentralization of power in Ukraine. In *Naukovyy visnyk Mukachivs'koho derzhavnogo universytetu. Seriya: Ekonomika [Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Economics]*: Vol. 2 (4): 2 (pp. 49-55). URL: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-9.pdf>
2. Sokol, L. M., & Pidlynsnyuk, V. V. (2009). Analiz vodokorystuvannya v Ukraini na vidpovidnist' stalym pidkhodom [Analysis of water use in Ukraine for compliance with onsistent approaches]. *Ekologichna bezpeka – Ecological Safety*, 3(7), 49-55. [in Ukrainian].
3. Holyan, V. F. (2009). *Instytutsional'ne seredovyshe vodokorystuvannya: suchasnyy stan ta mekhanizmy vdoskonalennya [Institutional environment of water use: current state and mechanisms of improvement]*. Lutsk: Stronghold. [in Ukrainian].

4. Stashuk, V. A., Mokin, V. D., Hrebin, V. V., & Chunarov, O. V. (2014). *Naukovi zasady ratsional'noho vykorystannya vodnykh resursiv Ukrayiny za baseynovym pryntsyptom* [Sciences basics of rational use water of Ukraine by the basin principle]. Kherson: Individual entrepreneur Hrin D. S. [in Ukrainian].
5. Khvesyk, M. A. (Ed.) (2014). *Formuvannya rentnykh vidnosyn u vodnomu hospodarstvi Ukrayiny* [Formation of rent relations in the water economy of Ukraine]. Kyiv: IEESD of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
6. Ohon, Ts. H. (2010). Efektyvnist' opodatkovannya ta problemy ratsional'noho vykorystannya y vidnovlennya vodnykh resursiv [Efficiency of taxation and problems of rational use and restoration of water resources]. *Finansy Ukrayiny – Finances of Ukraine*, 1, 16-28. [in Ukrainian].
7. Khvesyk, M. A., & Lyzun, S. O. (Eds.) (2015). *Ekonomichni aspekty upravlinnya pryrodnyimi resursamy ta zabezpechennya staloho rozvytku v umovakh detsentralizatsiyi vlady v Ukrayini* [Economic aspects of management of natural resources and ensuring sustainable development in conditions of decentralization of power in Ukraine]. Kyiv: IEESD of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
8. *Byudzhety Ukrayiny 2015* [Budget of Ukraine 2015]: Statistical publication (2016). Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <https://mof.gov.ua/storage/files/46c80cf4ed3eb9f795a6aeb9432c8ed1.pdf> [in Ukrainian].
9. *Byudzhety Ukrayiny 2018* [Budget of Ukraine 2018]: Statistical publication (2019). Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf) [in Ukrainian].
10. *Byudzhety Ukrayiny 2019* [Budget of Ukraine 2019]: Statistical publication (2020). Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <https://www.minfin.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Byudzhetynyi kodeks Ukrayiny [Budget Code of Ukraine] (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Jul 08, 2456-17. *Legislation of Ukraine: Website*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
12. Podatkovyy kodeks Ukrayiny [Tax Code of Ukraine] (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Dec 02, 2755-17. *Legislation of Ukraine: Website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
13. Richni zvity pro vykonannya Derzhavnogo byudzhetu [Annual reports on the execution of the State budget] (2021). *State Treasury Service of Ukraine: Website*. Retrieved from <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> [in Ukrainian].

Hulych O. I. Improving the economic regulation of environmental safety of water use in the context of decentralization of power.

The analysis of economic regulation of environmental safety of water use in Ukraine is carried out at different administrative levels: national, regional, local. It shows significant disparities in the receipt of rents for special water use and environmental tax for discharges of pollutants into water bodies to the budgets of different levels, as well as extremely low shares of rent payments and environmental tax in the structure of revenues of the Consolidated Budget and local budgets, in particular. In the structure of rent payments, the rent for special water use is insignificant (2.6 - 5.1%), and in the structure of revenues of the Consolidated Budget of Ukraine it is lower - 0.1-0.3%. In the structure of revenues of the Consolidated Budget of Ukraine, the share of the environmental tax is insignificant and fluctuates within half a percent. The environmental tax for discharges of pollutants directly into water bodies in the structure of the environmental tax does not exceed 3%, and its environmental and fiscal roles are negligible. The main directions of strengthening the role of economic regulation in ensuring the environmental safety of water use are identified: increasing the resource-saving role of rent payments; strengthening the differentiation of standards for water fees and environmental tax; economic incentives for water users (tax, credit, and other benefits) in case of introduction of low-waste, waste-free, and resource-saving technologies, implementation of measures that reduce the negative impact on water bodies; partnership cooperation of communities and municipalities with business entities engaged in water use. The paper suggests the mechanisms for strengthening the role of economic regulation of environmental safety of water use in the context of decentralization of power, in particular, through the expansion of powers of local governments in the formation and implementation of rental, tax, and investment policies in the field of water use.

Keywords: water use, environmental safety, economic regulation, rent payments, environmental tax, territorial community, administrative-territorial decentralization.

Гулич Ольга Іванівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: hulych@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3689-2368>).

Hulych Olha Ivaniivna – Ph.D. (Econ.), Sen.Res., Senior Researcher of the Department of regional ecological policy and environmental management of the Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 05.09.2021 р.